

De rokende puinhopen van een Kamerdebat over statistiek

Zijn taakstraffen veel effectiever dan celstraffen? De Kamer citeerde deze week lukraak uit onderzoek, om politiek makkelijk te scoren.

Chris Verhoef en Peter Kampstra
hoogleraar informatica; onderzoeker
informatiemanagement, Vrije
Universiteit Amsterdam

De PVV kreeg vorige week van de geveesde PowNed-tv-presentator Rutger Castricum een telraam. Het was een cynisch grapje naar aanleiding van een Kamerdebat over taakstraffen versus celstraffen. Veel Kamerleden vonden het niveau van het debat op het zielige af, met name het optreden van PVV-Kamerlid Lilian Helder. Het filmpje waarop te zien is hoe pijnlijk onbeholpen zij het statistisch onderzoek betwistte, is al een hit op internet.

Maar de andere Kamerleden blijven zelf ook geen helden in statistiek. Kritiekloos citeerden zij uit onderzoek. Waar de PVV terecht moeite heeft met statistiek, moeten sommige Kamerleden eerst nog leren lezen.

De Kamer baseerde zich in het debat op een onderzoek uit 2009, waarin criminoloog Paul Nieuwebeerta de effecten vergeleek van taakstraffen versus celstraffen. Bij taakstraffen zou de helft minder recidive voorkomen, anders zouden minder vaak terugvallen in hun oude gedrag. Veel Kamerleden citeerden dit als een harde conclusie, maar klopt dat wel?

De beste methode om het verschil in recidive vast te stellen, zou een experiment zijn waarbij ouders willekeurig een werkstraf of een gevangenisstraf wordt toebedeeld. Nu is er in 2006 een dergelijk onderzoek uitgevoerd, staat er in het stuk dat de Kamer gebruikte.

Daar blijkt uit dat na elf jaar de verschillen in recidive tussen werk- en gevangenisstraffen zijn verdwenen en dat het er zelfs op lijkt dat gevan-

Lilian Helder (PVV) krijgt een telraam van Rutger Castricum (PowNed) na haar veelbesproken optreden tijdens een Kamerdebat. FOTO ANP

genisgestraften beter geïntegreerd zijn in de conventionele maatschappij dan werkgestraften'. Ergo: met een correcte onderzoeksmethode

Niet liegen Jeroen, dat wordt strafregels schrijven

vond men niet veel verschillen.

Andere cijfers bevestigen dat. Het ministerie van veiligheid en justitie brengt regelmatig het 'recidivebericht' uit, waarin ook cijfers staan over recidive na een taakstraf of gevangenisstraf. Bij volwassen ouders kreeg in 1997 nog maar 8 procent een werkstraf, in 2007 was dit meer dan het dubbele (18 procent).

De recidive is echter gelijk geble-

ven (31 procent na 3 jaar).

Dus ook hier zien we niet echt verschillen tussen het effect van de ene versus de andere soort straf. Als taakstraffen daadwerkelijk de helft aan recidive opleveren, dan zou je toch een daling verwachten als het aantal taakgestraften is verdubbeld.

Hoe kwamen de onderzoekers waarop de Kamer zich baseert nu juist wel aan verschillen tussen gevangenis- en taakgestraften? Dat ligt aan hun onderzoeksmethode. Voor iedere taakgestrafte proberen ze een gevangenisstraf te vinden met bijna dezelfde achtergrond (leeftijd, geslacht, straf lengte, geboorteland). Zo ontstaan twee groepen die vergelijkbare kenmerken hebben maar toch verschillende straffen kregen.

In feite nemen de onderzoekers aan dat de rechter vrij willekeurig, *at random*, een soort straf kiest. Dit is

een heel sterke aanname die de werkelijkheid onrecht aandoet. De rechter weegt van alles mee: of de verdachte heeft bekend, of hij berouw toont, of er verzachtende omstandigheden zijn, enzovoorts.

De onderzoekers, in tegenstelling tot de Kamerleden, houden dan ook heel wat slagen om de arm. Ze stellen duidelijk dat hun resultaten 'niet zijn gebaseerd op een experiment met volledige *random* toewijzing van werk- en gevangenisstraffen'. Ze schrijven zelfs letterlijk dat 'voorzichtigheid geboden blijft bij het interpreteren van de gevonden verschillen'. Het onderzoek neemt bijvoorbeeld aan dat verslaving aan drugs geen invloed heeft op de recidive.

Vreemd blijft dat de onderzoekers niet hebben uitgezocht hoe de recidive zich over een langere periode ontwikkelde. Hoewel er steeds meer taakstraffen worden opgelegd, blijft de verwachte daling in recidivepercentages uit. Het is van belang om juist die waarneming nader te onderzoeken.

De conclusie van veel Kamerleden dat gedetineerden na een taakstraf de helft minder vaak in de fout gaan, lijkt vooralsnog open voor discussie. De rokende puinhopen van dit debat overziend, krijgt Lilian Helder van de PVV van ons een voldoende voor statistisch inzicht. Zij doet tenminste nog een poging om de onderzoeksopzet te begrijpen. De anderen scoren zware onvoldoendes.

Hekken sluitert is Jeroen Recourt van de PvdA, die beweert dat maar liefst alle onderzoeken aangeven dat de taakstraf beter werkt. Niet liegen Jeroen, dat wordt strafregels schrijven.